

מסוגים שונים – כל חייל על פי בחירתו. על אף שהחיילים המעורבים במעצר תועדו, אין כל היתכנות להגיש תלונה בעניין האירועים המתוארים או להביא את האחראים למעשים הנפשעים לדין, משום שלא ניתן לזהותם בשל כיסויי הפנים שעטו.

מדובר בדוגמה בלבד למצב בו חיילים לא זו בלבד שאינם מזדהים אלא מכסים גם את פניהם, כאשר התושבים כפופים למרותם מעצם היותם לובשי מדים. מצב זה מנוגד גם על פניו לחובות המפקד הצבאי בכל הנוגע ליחס ולהפעלת סמכויות פוגעניות נגד אוכלוסייה אזרחית בשטח הכבוש, וכן לחובות מכוח המשפט המינהלי הישראלי דוגמת חובת ההגינות והשקיפות, והחובה לקיים את שלטון החוק ולפעול במסגרתו.

הצו בדבר איסור על כיסוי הפנים במקומות ציבוריים (יהודה והשומרון) (מס' 2242) (הוראת שעה) התשפ"ה-2025, מתיר לחיילים לעטות כיסוי פנים אך ורק באישור מיוחד של קצין או מפקד צבאי. הצו אינו קובע באילו נסיבות הדבר יתאפשר עבור חיילים, אך ברור כי מטרתו למנוע מפרטים להתחמק ממרות הדין באמצעות כיסוי פניהם. עולה כי יש לפרסם הוראה המבהירה כי גם לחיילים לא ניתן אישור להתנהלות בכיסוי פנים אלא במקרים בהם קיימת לכך הצדקה חריגה, והדבר נכון בפרט באשר לאירועי שיטור המנוהלים אל מול אוכלוסייה אזרחית.

חובת ההזדהות של עובדי ציבור ושל כוחות הביטחון והאכיפה בתוך ישראל מעוגנת בחקיקה ובפסיקת בית המשפט העליון. שוטר הלבוש מדים חייב לענוד תג זיהוי גלוי לעין הנושא את שמו ושם משפחתו, ובנסיבות המתאימות, חייב גם להזדהות בפני אדם שכלפיו הוא מפעיל את סמכויותיו (ראו סעיף 5 לפקודת המשטרה [נוסח חדש], תשל"א-1971). חריגים לחובת ההזדהות יחולו רק בנסיבות שבהן מילויה עלול לסכל את ביצוע הסמכות כדין או לגרום לפגיעה בביטחונו של אדם, דוגמת נסיבות של צורך לפעול במהירות רבה וכיו"ב. כיום שוטרים המפעילים את סמכויותיהם אל מול אזרחים נדרשים גם להפעיל מצלמות גוף, שמטרתה להגביר את השקיפות בעבודת המשטרה ולחזק את אמון הציבור בה. בית המשפט העליון אף מתח ביקורת חריפה על התנהלות שוטרים תוך הפרתה של חובת ההזדהות, תוך שהתקיימו פערים עובדתיים בין דיווחיהם לעובדות, כאשר לעיתים הדבר שימש כסות לשימוש באלימות ולהפרות דין אחרות מצדם של השוטרים (בג"ץ 1387/21 שקלובסקי נ' המחלקה לחקירות שוטרים (19.6.2022)).

תפקידיהם וסמכויותיהם של חיילים העוסקים בתפקידי שיטור אינם מבחינת החובה לפעול בשקיפות. חובות הצבא במסגרת תפקידו ככוח כובש מחייבות להנהיג חובות ומדיניות דומה, ולאסור על חיילים להפעיל את סמכויות השיטור הנרחבות המסורות בידיהם בכיסוי פנים ומתוך תחושת חסינות, תוך ידיעה שלא יאלצו לתת את הדין על מעשיהם.

ראשית, הדבר משקף את חובת הסבירות וההגינות המוטלת על נציגי הצבא בבואם במגע עם האוכלוסייה האזרחית, ואת חובתם להבטיח כי היחס לאזרחים יהיה "תמיד אנושי, והם יוגנו במיוחד מפני כל מעשה אלימות או איומי אלימות, ומפני עלבונות... מתוך תשומת לב שווה, ללא כל הפליה לרעה המבוססת, במיוחד, על נימוקי גזע, דת או השקפה מדינית." (אמנת ג'נבה הרביעית בדבר הגנתם של אזרחים בימי מלחמה, פסקה 27). יתר על כן, עצם ההתנהלות אל מול גורמי אכיפה העוטים כיסוי פנים או מסיכה היא מרתיעה ומפחידה עבור האזרח הכפוף למרותם.

שנית, פעולה בשקיפות ובהתאם לעקרון האחריות מתחייבת שעה שמדובר בשלטון כיבוש צבאי הכרוך ביחסי כוח מוקצנים ובקושי כללי של המוגנים לעמוד על זכויותיהם אל מול רשויות השלטון, ואשר במסגרתו לחיילים (אף לזוטרים מהם) נתונות סמכויות נרחבות ביותר לפגיעה בזכויות אדם, ואילו לתושבים המוגנים מוקנות הגנות חוקיות ופרוצדורליות פחותות, אין הם נהנים מייצוג דמוקרטי במוסדות קבלת ההחלטות, ואין

לרשותם אמצעים וכלים על מנת לתבוע את זכויותיהם. הדבר נכון בפרט כאשר מדובר בכיבוש ארוך טווח באופן קיצוני דוגמת זה המתרחש בגדה. יודגש, הנגישות האפסית והחשש העצום מפני הגשת תלונות נגד חיילים המפעילים נגדם אלימות או פוגעים בזכויות התושבים המוגנים דורשים להקל ולהנגיש על הגשת תלונות במקרים המצדיקים זאת, ולא להכביר קשיים (ראו: יש דין, [אכיפת החוק על חיילים החשודים בפגיעה בפלסטינים וברכושם](#), מאי 2022; 4 July; OCHA, [Excessive use of force and lack of accountability](#), 2017).

כידוע, בין יתר הקשיים קיימים חסמים הנוגעים לייצוג ושפה. גם כאשר מוגשות פניות רק כ-0.7% מהן מובילות להעמדה לדין. מהנתונים עולה כי חקירה והגשת כתב אישום מתבצעים רק במקרים חריגים בחומרתם, דבר שמהווה הכשר להפרות חוק יומיומיות ולרמיסה שגרתית של זכויות האדם של התושבים המוגנים על ידי חיילים.

לבסוף, חיילים העוסקים בפעולות שיטור מול תושבים מוגנים מחויבים לפעול בהתאם לסטנדרטים וכללים משפטיים, בהתאם לדין הבינלאומי ההומניטרי, לתחיקת הביטחון ולדין המינהלי הישראלי, לפסיקת בית המשפט העליון ולנהלים והפקודות הצבאיים. על החיילים לפעול בסבירות ובמידתיות, ולהפעיל אמצעים וכוח בהתאם לנדרש בלבד (ע"א 3991/09 **מדינת ישראל - משרד הביטחון נ' עיזבון המנוחה פאטמה אבראהים עבדאללה אבו סמרה ז"ל** (8.11.2010)). הפרתן של חובות אלה מקימה זכויות במישור המשפטי, הנזיקי והמינהלי, ואף במישור הבינלאומי. זכויות וחובות אלה הופכים לתיאוריה בלבד, לאות מתה, אם אין אכיפה ופיקוח על ביצועם, למשל כאשר החיילים בשטח מונעים מראש כל אפשרות לזהותם.

לפיכך, נבקש שתפרסמו לאלתר הנחייה האוסרת על חיילים לכסות את פניהם בהפעלת סמכויות שיטור כלפי אזרחים.

נבקש לקבל מענה לפנייתנו בהקדם, ובהתאם למענה נשקול את המשך צעדינו.

בברכה,

רעות שאער, עו"ד

מנהלת יחידת השטחים הכבושים